

Šta je mucanje?

Mucanje je govorno ponašanje osobe u komunikaciji sa drugim ljudima, čiji značajniji deo čine upravo reakcije te osobe na ono što se u njenom govoru dešava. Započinje najčešće u detinjstvu, podstaknuto sklonošću vlastite konstitucije u trenutku kada se govor i jezik intenzivno razvijaju. Ogleda se u ponavljanjima, produžavanjima i umetanjima reči ili delova reči, uz koje se u određenom trenutku počinju da pojavljuju napeti zastoji govora i disanja, a oni, zbog nelagodnosti, a kasnije i jačih negativnih osećanja koja su izazvali, stvaraju snažnu potrebu da ih se prebrodi dodatnim naporom pokreta delova lica ili tela kao i izbegavanjem mnogih reči, ljudi ili situacija.

Uzrok mucanja

Na pojavu početnog mucanja, nakon perioda razvojne dečije govorne netečnosti, kao i na dalji razvoj takvog govornog ponašanja udruženo utiču konstitucijski, razvojni i sredinski faktori.

Osnovni govorni simptomi

- ponavljanja, produžavanja i umetanja glasova, slogova ili reči
- pauze i zastoji u govoru koje može pratiti povećana napetost uz prekide disanja

Pratne vegetativne pojave

- ubrzan puls
- crvenilo
- znojenje
- širenje zenica
- treptanje očnih kapaka
- tikovi
- povećana napetost mišića usana, jezika ili lica

Propratna govorna i negovorna ponašanja

- ubacivanja ili zamene glasova, delova reči ili celih reči zbog lakšeg izgovora „teških reči“
- naduvavanje obraza
- podrhtavanje ili bezglasno otvaranje ili zatvaranje usta
- pokreti očiju, glave ili tela
- izbegavanja reči ili situacija u kojima se može mucati
- izbegavanje kontakta s osobama u čijem društvu se predviđa mucanje

Emocije i stavovi osoba koje mucaju

Emocije:

- nelagodnost i strah pre govora
- stid posle govora
- potisnuta ljutnja na sagovornika koji pokazuje nestrpljenje, nerazumevanje ili preterano zaštitnički stav u komunikaciji

Karakteristike reči na kojima se muca

- početni glas u reči
- prva reč u rečenici
- naglašeni slog reči
- širi rečenični sklop, za razliku od pojedinačnih reči
- imenice, glagoli, pridevi i prilozici za razliku od predloga, zamenica i veznika
- višesložne reči

Situacije koje pospešuju mucanje

- jezička složenost iskaza (složenija rečenica – više mucanja)
- prepričavanje vlastitog doživljaja, emocionalna obojenost govora (kod dece jako prisutno)
- kognitivni stres uzrokovan nedoumicom pri izboru odgovarajuće reči
- telefonska komunikacija zbog manjeg broja pauza i odsutnosti neverbalne komunikacije
- izgovaranje vlastitog imena –jer je ime jedna od najučestalijih reči koju izgovaramo, uglavnom pred nepoznatima, što dodaje emocionalni naboj izgovoru te reči
- pričanje viceva ili šala
- predviđanje vremenskog tesnaca tokom nastojanja da se zadobije nečija pažnja, koje stvara osećaj kognitivnog stresa, a time i pojačane anksioznosti
- vremenski tesnac – osećaj da se nema dovoljno vremena za odgovor na neko pitanje ili za neki duži govorni iskaz
- kritički ili nepažljiv slušalac
- komunikacija sa nekim ko je važan (roditelj, nastavnik, osoba suprotnog pola, poslodavac)
- komunikacija sa nepoznatim, stidljivost pri prvom kontaktu
- komunikacija sa prijateljima – na dečijem uzrastu zbog živosti i takmičarskog duha dečije komunikacije

Situacije koje umanjuju mucanje

Mnoge osobe ne mucaju kada:

- govore same sebi ili se obraćaju kućnim ljubimcima
- govore s drugom osobom uglas (ne čuju sebe na uobičajen način i umanjuju kognitivni stres u odabiranju reči oslanjajući se na drugu osobu i na verovatno poznatu rečenicu)
- pevaju ili se mole; govore i pišu istovremeno (pomno oblikuju pokrete usana, opuštaju glasnice, pevaju ili govore na način koji isključuje kognitivni stres u molitvi ili pisanju)
- govore sporo, govore uz zakasnelu slušnu povratnu spregu ili govore uz maskirajući šum (drugačiji govorni obrazac)
- govore dubljim tonom glasa (dublji ton glasa čini glasnice opuštenijim zbog manje brzine treperenja)
- imitiraju nečiji glas ili govor
- koriste neku od govornih tehnika za postizanje tečnog govora

Zašto je veoma važno informisati učitelje o mucanju?

Učiteljica u školi važna je osoba u životu svakog deteta zbog značaja uloge koju ima, kao i zbog količine vremena koje sa njim provodi. Njena uloga vezana je uz paralelnu roditeljsku figuru koju ona predstavlja za svako dete. To kako mu se učiteljica u školi obraća i kako mu pristupa, za svako su dete važni detalji slike o sebi. Stoga učitelji koji se susreću sa decom koja mucaju, kao osobe toliko bliske fokusu dečije slike o sebi, moraju o tome mnogo znati.

Način na koji učiteljica reaguje na mucanje predstavlja model i za reakciju dece prema onome ko muca u odeljenju. Ukoliko ona ima strpljenja i razumevanja, tako će se ponašati i većina dece.

Ono što je najvažnije je da učiteljica detetu da do znanja da sluša njegovu poruku i da na nju odgovori. Bilo kakvo uputstvo koje se odnosi na način kako dete govori, nije delotvorno. Govor je jedno od najsloženijih ljudskih ponašanja, na koje uputstva „kako nešto raditi“ ne deluju. Ovo se odnosi i na odrasle ljude koji znatno lakše mogu svesno da kontrolišu neka ponašanja, ali ne i govor. Najvažniji zadatak je pokazati detetu da je prihvaćeno, da ga slušamo, i da je ono kao i svako drugo, dakle, sasvim u redu.

- Kada čujete teškoću u detetovom govoru gledajte u dete dok vam priča i bez obzira na to kako je izgovorilo, kratkim potpitanjem na koje ono može odgovoriti jednom rečju, dajte do znanja da ste ga pažljivo saslušali.
- Ako se teškoće ponekad pojačaju neka dete toga dana radi mnoge aktivnosti u kojima nije potreban govor.
- Ako se neko iz odeljenja ruga, reagujte spremno i brzo razgovorom na temu različitosti svih nas, ne dopuštajući ni malo zabune oko ispravnosti tog dečijeg postupka.
- U našim uslovima školski program je vrlo zahtevan za svako dete, posebno za dete sa teškoćom. U okviru programa zadato je ispitivanje glasnog čitanja u okviru koga se posmatra tačnost, brzina i na kraju, razumevanje. Deci koja mucaju taj zadatak uzrokuje mnogo dodatnih teškoća, naročito ako uz to imaju još i nešto sporiji razvoj veštine čitanja, ili ako su već razvila strategije zamena reči koje pri čitanju ne mogu koristiti. Učiteljevo razumevanje prirode mucanja otvara prostor za postupanje na način predviđen za svako dete, znači bez izuzetaka, ali opet uz uvažavanje ograničenja i individualnih potreba. Ukoliko aktivnosti kao sto su recitovanje ili glasno čitanje pred svima dovode do pojačavanja netečnosti u govoru, trebalo bi, uvažavajući detetove potrebe, pronaći neko rešenje koje će za takve situacije biti najbolje. Čitanje uglas sa nekim detetom ili recitovanje pesmice za početak samo pred učiteljicom, možda su dobri predlozi.